

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Березін Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETÈ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛОНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Реалізація прав на землю потребує створення дієвого механізму їх захисту, що включає судові і позасудові процедури протидії незаконному заволодінню земельною ділянкою чи то перешкоджанню у її користуванні. Воєнні дії на території держави справляють руйнівний вплив на землі, поглиблюючи проблеми їх деградації, призводять до порушення прав власників земельних ділянок і землекористувачів. Негативно позначаються на традиційних механізмах реалізації прав на землю, що обумовлено запровадженням правового режиму воєнного стану і пов'язаних з ним тимчасових обмежувальних заходів. Ситуація вимагає забезпечення системного підходу, що гарантуватиме реальний захист прав на землю і сприятиме ефективній їх реалізації в умовах воєнного стану і у повоєнний період. За таких обставин обов'язок з забезпечення належного рівня реалізації і захисту майнових прав землевласників і землекористувачів покладається на державу і полягає у створенні нових та удосконаленні існуючих правових механізмів.

Права і свободи людини і громадянина, у відповідності до ст. 55 Основного Закону держави, захищаються судом. Згідно з ч. 1 ст. 158 Земельного кодексу України земельні спори вирішуються судами і органами місцевого самоврядування. При цьому спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей вирішуються виключно судом [1].

Ч. 3 ст. 124 Конституції України передбачено, що законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Земельним Кодексом України у ч. 2 ст. 158-1 визначено, що суди і органи місцевого самоврядування сприяють примиренню сторін земельного спору. Згідно з ч. 1 зазначеної норми передбачено, що земельний спір може бути врегульовано шляхом медіації, що є позасудовою добровільною, конфіденційною, структурованою процедурою, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів (ст. 1 Закону України «Про медіацію»). Правові засади і порядок проведення медіації як альтернативної процедури врегулювання спору визначено Законом України «Про медіацію» [2].

У правовій доктрині цілком справедливо впровадження процедури медіації пов'язується із застосуванням до врегулювання земельних спорів новітніх підходів, що обумовлюються потребами і викликами сучасного суспільства. Серед переваг якої визначаються, зокрема: орієнтація на потреби і інтереси сторін; іс-

нування більш широких можливостей впливу на результати вирішення спору (досягнення взаємоприйнятного для сторін рішення за результатами вирішення основних питань); сприяння заощадженню і економії часу, грошових коштів (дозволяє уникнути дорожчезі і тривалості судового розгляду); налагодження процесу комунікації тощо [3, с. 341].

Незважаючи на переваги у застосуванні медіації для вирішення спору, у певних випадках звернення до зазначеної альтернативної процедури вирішення спору може бути недоцільним. Д. В. Федчишин з даного приводу зауважує, що такі випадки можуть мати місце, зокрема: якщо одна із сторін відмовляється від переговорів, медіація втрачає сенс через небажання участі у діалозі; недостатність медіації матиме місце у разі виключного юридичного характеру наявного спору (у разі підтвердження правового статусу документів, вирішення питання правової інтерпретації); нерівність сторін [4, с. 204].

Т. Є. Харитонova, Х. А. Григор'єва відзначають сумнівність реальної можливості застосування медіації в публічно-правових спорах за участі органів влади. За позицією дослідниць реальну медіабельність публічно-правових земельних спорів суттєво знижує синергетична дія кількох складних аспектів, а саме: загроза порушення антикорупційного законодавства та вимушена деформація основоположних принципів медіації (добровільності, конфіденційності, самовизначення) в силу участі у процедурі органу державної влади чи органу місцевого самоврядування. Як наслідок, цілком слушно найбільший потенціал для вирішення земельного спору у порядку медіації відводиться тим земельним спорам, в яких переважає приватно-правова складова [5, с. 64; 65].

Застосування альтернативних процедур вирішення земельних спорів, у тому числі і у порядку медіації, актуалізується за сучасних умов через воєнні дії і за провадження правового режиму воєнного стану. Адже проведення активних бойових дій, пов'язане з ним оточення чи то блокування територій, їх окупація неминуче позначаються на функціонуванні державних інституцій, зокрема судів, що змушені вносити суттєві корективи у свою діяльність, пов'язані з руйнуванням інфраструктури, вимушеними переїздами, кібератаками тощо. І навіть у складних умовах війни, коли доцільність використання альтернативних процедур вирішення земельних спорів посилюється, широкого застосування медіації, що підтверджується даними органів судової влади, не відбулося, рівень використання таких процедур залишається низьким, пріоритет надається вирішенню спорів у судовому порядку. І саме застосування альтернативних процедур вирішення земельних спорів в умовах війни супроводжується низкою проблем, що пов'язані, зокрема, з труднощами організації проведення медіації через обстріли, нестабільність енергопостачання, зміну місця проживання (перебування), психоемоційним станом сторін. Через що дослідниками акцентується увага на необхідності подальшого розвитку онлайн-медіації.

Отже, трансформація механізму захисту прав на землю через широке застосування альтернативних процедур вирішення спору, в силу євроінтеграційних

прагнень і потреб практики, є виправданою і дієвою. Медіація є прийнятною і ефективною для вирішення земельних спорів приватно-правового характеру, засвідчує про готовність сторін до діалогу і компромісу. Враховуючи сучасні виклики, потребує подальшого удосконалення і популяризації.

Список використаних джерел:

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
2. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2022. № 7. Ст. 51.
3. Канівець Л. А. Щодо ефективності застосування медіації у земельних спорах. *Право і суспільство*. 2024. № 1. Т. 2. С. 337-342.
4. Федчишин Д. В. Земельно-правові аспекти застосування медіації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2024. Вип. 85. Ч. 2. С. 201-205.
5. Харитонova Т. Є., Григор'єва Х. А. Медіабельність земельних спорів на прикладі спорів щодо відновлення сільськогосподарських земель. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2024. № 70. С. 62-66.

Ключові слова: земельні правовідносини, права на землю, земельні спори, альтернативні процедури захисту прав на землю, медіація, правовий режим воєнного стану.

Key words: land legal relations, land rights, land disputes, alternative procedures for the protection of land rights, mediation, martial law legal regime.